

UNA HISENDA DEL PRIORAT: CAN SIMÓ DE PORRERA *

Entre els documents que de la família Simó de la vila de Porrera ¹ han arribat als nostres dies figura un manuscrit, relligat en pergami, que conté 552 folis dels quals 452 estan escrits i la resta en blanc; el seu títol és el de *Libro Primero y Mayor de Casa Dn. Baltasar Simó*.

Aquest interessantíssim manuscrit el començà a escriure el 12 de març de 1851, i en llengua castellana, l'aleshores cap de la família, Baltasar Simó i Serres ². Contra el que pot fer suposar la circumstància d'haver estat iniciat a la meitat del segle XIX, el *Libro Primero y Mayor* dels Simó no sols conté referències corresponents a la segona part del segle dinou, ans també de la primera (que són les més interessants),

* Aquest treball ha pogut ser realitzat mercès a la gentilessa del bon amic Víctor Simó i Elies, fill de Porrera i besnét de l'autor del *Libro*, qui, generosament, ha posat a la seva disposició l'arxiu dels Simó, que ell serva.

1. Els primers Simó que s'establiren a Porrera ho feren, després de la conquesta de Siurana, l'any 1153, a les terres encara avui conegudes com del Mas d'En Simó amb la sola obligació de pagar el delme i la primícia; restaren lliures de senyoriu directe, censos i censals.

Fins al segle XVIII els Simó no foren altra cosa que uns pagesos benestants, els títols i mèrits dels quals no són altres, i prou importants per cert, que els d'adquirir, conservar i augmenar el patrimoni familiar.

Les generacions vuit-centistes riques i ilustrades militaren sota la bandera del liberalisme i experimentaren els alts i baixos pròpis dels seguidors d'aquella ideologia.

2. Baltasar Simó i Serres nasqué a Porrera el 6 de febrer de l'any 1802 —ignorem la data i el lloc de la seva mort— essent el segon fill dels cònjuges Francisc Simó i Aragonès i Úrsula Serres i Aleu, propietaris del Mas d'En Simó, dels quals heretà.

Estudià lleis a Tarragona, Cervera, Saragossa i València, on acabà la carrera i obtingué el títol d'advocat l'any 1827. La professió l'exercí, entre d'altres localitats, a Besalú, vila a la qual fou desterrat pel capità general de Catalunya, Comte d'España, i a Falset. Es mullerà dues vegades, la primera, el 7 de juliol de 1838, amb Dolors Llauder i de Safont, de la vila de Besalú, i la segona, el 26 de març de 1844, amb Ramona Martori i Cabré, de Poboleda.

i de les centúries precedents, ja que en el manuscrit que comentem van ser refosos escrits anteriors, tant del propi Baltasar Simó com del seu pare Francesc Simó i Aragonès³, i inserida tota una munió de documents i de referències documentals. En conseqüència, la matèria que conté el llibre històric dels Simó és variadíssima i interessant i això no sols, com és natural, per a la nissaga que el motivà, sinó també per a la vila de Porrera i comarca del Priorat en general, essent, m'atreveixo a dir, una font imprescindible per als qui vulguin estudiar la Guerra del Francès, el Trienni Liberal, l'alçament dels Malcontents o la primera Guerra Carlina en aquelles contrades⁴.

El manuscrit de Baltasar Simó a més dels valors, diguem-ne, per entendre'ns, històrics, també en té d'econòmics puix conté, desparionades per entre els seus folis, anotacions referides al patrimoni agrari de la família, les quals són més que suficients per permetre'ns donar-nos idea del que era una gran hisenda al Priorat del segle XIX. És, precisament, sobre aquesta segona faceta del llibre dels Simó que anem a centrar-nos, ja que sols amb fonts documentals d'aquest tipus podem conèixer les realitats agrícoles passades.

LES TERRES DELS SIMÓ

En el segle XIX, el patrimoni agrari dels Simó, estava compost per quatre finques: la Masia, la Foresa, la Solana i el Terme d'Alforja.

La Masia o Mas d'En Simó

Era, entre les propietats dels Simó, la més antiga, aquella que els havia estat donada al segle XII.

Als folis 21 i següents del *Libro* se la descriu d'aquesta forma:

«...confina de Oriente con restante nuestra tierra llamada de la Foresa empezando en el pie del monte que corta el camino de la Garrancha en el punto al emprender el de las Falqueras viniendo de Porrera subiendo desde el río mira siempre al valle

3. Francesc Simó i Aragonès era fill i hereu de Francesc Simó i de Maria Aragonès. Nasqué a Porrera el 14 de gener de 1771 i morí a la mateixa vila el 21 de gener de 1847. Pregonament liberal fou batlle de Porrera els anys 1814, 1820 i 1823.

4. El llibre està dividit en catorze parts els títols de les quals, tal com apareixen, són: *Bautismos, casamientos y muertes; Titulos de pertenencia de las fincas; Imposiciones de censos, arrendamientos y aparcerias; Capitulaciones matrimoniales; Testamentos; Apocas y recibos; Compras y ventas de muebles de importancia; Mejoras y deterioros; Estados generales de cosechas; Créditos y deudas de casa; Contribuciones; Relaciones de mérito de la familia; Notas estadísticas, y Acontecimientos varios y extraordinarios y cosas notables e interesantes.*

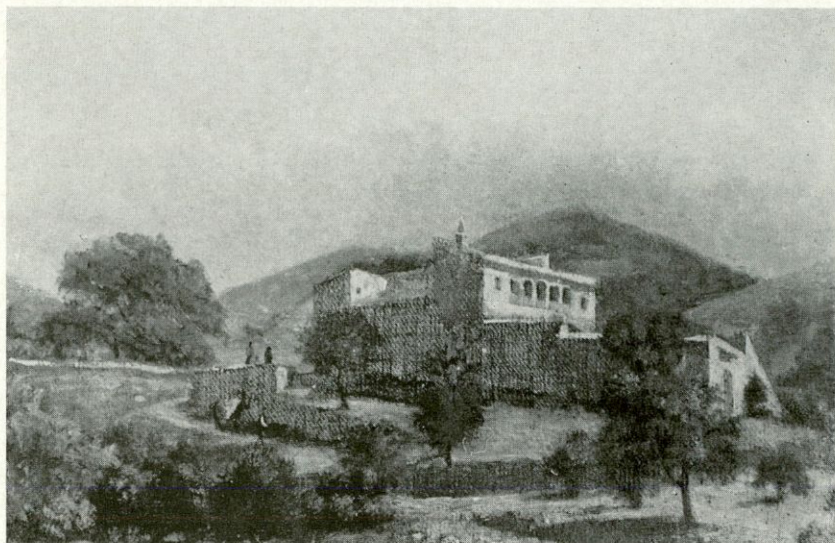

LÁMINA I. El Mas d'En Simó segons un quadre del segle XIX.

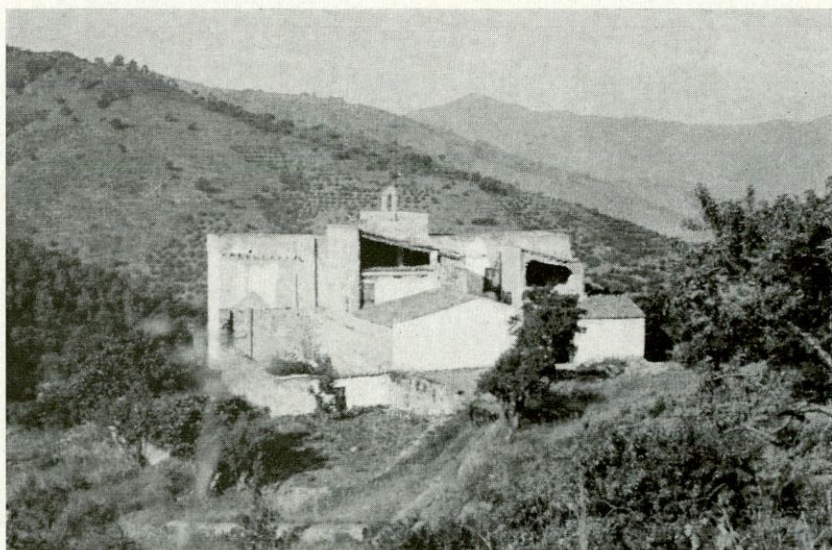

LÁMINA II. El Mas d'En Simó en l'actualitat.

o comella de la Foresa hasta llegar con la cumbre a las tierras de Mas den Peiri. Desde esta cumbre forma el Norte bajando hacia el poniente recogiendo siempre las aguas que se dirigen al valle de la Llemenosa por el cual baja hasta encontrar el torrente llamado den Baró y también Barranco de Mas den Peiri y por este lado confina con tierras de Dn. Francisco Pellicer escribano, con la de los herederos de José Pellicer, llamado del Toni, y con Antonio Domench (a) Cosí. Baja por el espesado torrente y forma con él el poniente de dicha tierra hasta encontrar el río Cortiella o de Porrera. Desde esta unión sigue subiendo el río hasta el punto donde se encuentran el de Cortiella con el de la Garrancha en cuyo punto toma la cordillera que separa el término de Alforja del de Porrera, sube por la misma mirando siempre al valle de Cortiella y a la Masia den Simó y se prolonga hasta llegar con la cumbre al monte más alto que se divisa de esta masía y cuyas aguas van todas a parar al río de la Garrancha; baja de dicha cumbre mirando a las Falgueras y al valle o comella dels Rocals hasta encontrar el río al punto donde le cruzan los que se dirigen de Porrera a las Folgueras con lo que queda formado el medio día de la espesada Masía».

La seva extensió primitiva havia estat de 113 jornals 8 dècimes ⁵ dels quals, l'any 1851, estaven en mans del titular de la casa 102 jornals 9 dècimes car, l'any 1845, es va fer donació a Joan Simó i Serres de 9 jornals 6 dècimes i d'ençà de l'any 1788 estaven donats a cens 1 jornal i 3 dècimes.

Nominalment la terra de la Masia comprenia tretze parts, conegudes amb els noms de la Plana Gran, el Tros del Menescal, la Comella de la Creu, davant del Mas, la Comella dels Homs, la Comella del Moro Llemenosa, l'Aubac dels Castanyers, l'Aubaga, el tros del Pou del Mas, la Comella del pare Didot, el tros del Donis, el Diable i els Rocals ⁶.

Al bell mig de la finca s'aixecava, i encara ho fa, el Mas d'En Simó en el qual visqueren els membres de la família fins l'any 1747 en què Francesc Simó i Ardèvol traslladà la residència a Porrera.

5. Aquests, com la resta dels jornals dels Simó, són de 50 canes de costat, és a dir, de 2500 canes quadrades de superfície.

6. D'algunes d'aquestes porcions sabem l'extensió: la Plana Gran, 1 jornal 1 dècima 5 centèsimes; el tros del Menescal, 8 jornals 7 dècimes; l'Aubaga, 17 jornals 7 dècimes 5 centèsimes; el tros del Pou del Mas, 9 jornals 7 dècimes y 5 centèsimes; la Llemenosa, 6 jornals 7 dècimes 5 centèsimes.

La Foresa

Aquesta propietat l'adquiriren els Simó, en el segle XIII, a un tal Forès i d'aquí li ve el nom amb el qual se la coneix.

Al llibre dels Simó se li dona la següent ubicació:

«Comprende todo aquel espacio de tierra que contiguo a las tierras de Mas den Simó le forma una loma que se encuentra a la parte de oriente y medio día de dicha pieza y que empieza al río de la Garrancha frente de las Falgueras y sube mirando siempre al valle de la Foresa y masía de la Garrancha hasta llegar con la cumbre al monte más alto que mira e inclina sus aguas a dicho valle; continúa formando el norte de dicha pieza de tierra siguiendo los montes más altos que miran al término de Cornudella con el que confinan y al valle de la Foresa y al llegar siguiendo la cordillera al término de Porrera y tierras del Mas den Peiri tira hacia el medio día siempre por la cresta del monte que mira a la Foresa y tierras del Mas den Peiri y forma el poniente de la espresada tierra hasta llegar a lo más alto de la Llemenosa desde donde baja por la loma que mira al valle de la Foresa y alguna vez a la Masía den Simó con cuyas tierras confina hasta llegar con el pie al río de la Garrancha por la parte donde éste atraviesa el camino que va de Porrera a la Falgueras y desde este punto sube por el medio del río hasta encontrar otra vez el primer monte que forma el oriente de dicha pieza»⁷.

Originàriament la Foresa era d'una tinguda de 111 jornals, però, per diverses circumstàncies⁸, anà minvant fins a restar, la part en poder de la branca principal dels Simó, reduïda, l'any 1851, a 56 jornals 4 dècimes.

La Solana

Aquesta tercera finca de les que integraven la propietat dels Simó, està separada de les terres que constitueixen la de la Masia pel barranc del Mas d'En Peiri o torrent d'En Baró.

7. Folis 29 i següent.

8. Dues són les causes de la minva de la terra de la Foresa en mans dels hereus del Mas d'En Simó. La primera deguda al fet que la rompuda de la finca es duqué a terme mitjançant la concessió, als qui la van rompre, de l'ús de la terra durant onze anys, a excepció de quatre als quals se'ls donà perpètuament sota la condició d'haver d'entregar anyalment i al propietari del Mas d'En Simó 96 càrregues de verema. La segona causa radica en les donacions fetes durant la primera meitat del segle XIX; així, l'any 1828, foren entregats a Maria Simó i Serres 7 jornals 8 dècimes i, l'any 1833, a Josep Simó i Serres uns altres 9 jornals 3 dècimes.

Vet ací els seus límits:

«Linda de O. con dicho barranco empezando en la embocadura de éste con el río de Porrera subiendo por la derecha del barranco hasta unos pasos de la espresada embocadura en donde encuentra el pie del monte que mira a las tierras de Mas den Peiri y el río de Porrera y sube por aquél arriba recogiendo siempre las aguas que van a parar al mismo río por el valle o comella mayor de la Solana hasta la cumbre de dicho monte. De N. comprende dicha cumbre y baja por su derecha siempre por la cresta del monte mirando el valle mayor de la Solana para el cual recoge sus aguas sin dejar de vista las comas. De P. sigue la loma y va bajando y recogiendo las aguas que se dirigen al llano de los avellanos que se encuentra frente del antiguo y arruinado molino del Gaiget hasta llegar con el pie al espresado río de Porrera en el punto donde es atravesado por los que se dirigen a las comas den Lluís y del río de Porrera hasta encontrar otra vez la embocadura del barranco de Mas den Peiri».

La Solana, que entrà a formar part del patrimoni dels Simó al segle XVI, té una superfície de 27 jornals 8 dècimes la qual, d'ençà de la seva adquisició pels Simó, no ha experimentat cap variació⁹.

El Terme d'Alforja

A la seva darrera possessió, que la tenien de temps immemorial, els Simó la denominaven així pel fet d'estar ja emplaçada, i a la vall del riu Cortiella, dins el terme d'Alforja.

Limitava amb les terres de la Masia, concretament amb les anomenades l'Aubaga.

Segons la recanació de l'any 1851 constava de 4 jornals 4 dècimes 5 centèsimes dels quals 3 jornals 8 dècimes estaven plantats de vinya i la resta dedicats a sembradura.

Consideracions respecte de la hisenda dels Simó

Les quatre finques en què estava dividida la propietat dels Simó constituïen una unitat agrària, en estar l'una al costat de l'altra, presidida per l'edifici del mas.

9. Per a totes les terres dels Simó utilitzem la recanació de l'any 1846 que, per encàrrec de l'Ajuntament de Porrera, féu Pere Amorós i Escoda agrimensor de Falset.

En total sumaven 191 jornals 5 dècimes 5 centèsimes ¹⁰ dels quals 187 jornals 1 dècima al terme de Porrera i la resta al d'Alforja.

Per si la xifra 191 jornals, dels quals 163 conreats, no fos suficient per a significar la importància de la hisenda dels Simó, cal dir que constituïa la vint-i-cinquena part del terme de Porrera, sobrepassant tretze vegades la propietat mitjana, taxada en 14 jornals, dels hisendats de Porrera ¹¹.

L'EXPLOTACIÓ DE LA HISENDA

El tipus d'explotació de les finques dels Simó varià completament en els primers anys del segle XIX. Abans d'aquest període, i com que la major part de les terres les tenien cobertes pel bosc, les collites principals consistien en blat, ordi i llegums; altres ingressos provenien de la venda de llenya i fusta per a la construcció i el carboneig, del conreu dels avellaners i sobretot de la ramaderia.

Malgrat que al Priorat la vinya tenia importància de sempre, almenys el seu conreu estava més estès que al Conca de Barberà i el Camp de Tarragona, a les terres dels Simó, com a tantes altres de la comarca, no aparegué fins a la segona meitat del segle XVIII ¹². Al respecte és prou significativa la recanació de l'any 1753 en la qual, i sobre un total de 250 jornals en què és taxada la hisenda dels Simó, la vinya ocupa 5 jornals i mig mentre que el bosc i la pastura s'estenen per 170 jornals. Com també ho és el millorament de l'any 1802,

Quadre n.º 1 Tipus de terra	Recanació de l'any 1753	
	jornals	trenta-dosè de jornal
horta de 1. ^a qualitat		8
horta de 2. ^a »		28
secà de 3. ^a «	4	
vinya de 2. ^a »	5	16
avellaners de 2. ^a	3	
oliveres de 2. ^a		16

10. Més de 115 hectàrees, concretament 115 hectàrees 76 àrees 47 centiàrees.

11. Segons la recanació de l'any 1846, el terme de Porrera comprenia 4517 jornals 2 dècimes, dels quals 199 jornals 6 dècimes estaven en mans de propietaris residents a Gratallops; 569 jornals 3 dècimes pertanyien a hisendats de Torroja i la resta als de Porrera.

12. En què Francesc Simó i Ardèvol —l'avi d'en Baltasar Simó i Serres— tingué cura de fer-la plantar en alguns jornals de la Masia.

Quadre n.º 1 Tipus de terra	Recanació de l'any 1753	
	jornals	trenta-dosè de jornal
ametllers		16
bosc	136	
garriga	50	
past	34	3
rocall	16	
	250	23

per cert molt desajustat, en el qual, sobre quasi 15 jornals i mig, la vinya, malgrat haver assolit 2 jornals i mig més, respecte l'any 1753, bosc i la pastura, amb 120 jornals, continuen usufructuant la major bos i la pastura, amb 120 jornals, continuen usufructuant la major part de les terres.

Quadre n.º 2 Tipus de terra	Millorament de l'any 1802	
	jornals	trenta-dosè de jornal
horta de 2. ^a	2	7
secà de 3. ^a	3	
vinya de 1. ^a	1	
vinya de 2. ^a	6	
mallol	1	
avellaners de 1. ^a	1	
avellaners de 2. ^a	1	
figueres		8
bosc	30	
garriga	10	
past	90	
rocall	20	
	165	15

En conseqüència, els Simó, no estigueren en condicions de participar activament, almenys amb els productes de les seves terres, en el boom econòmic vitivinícola del darrer quart del segle XVIII, derivat de la llibertat de comerç amb les colònies espanyoles d'Amèrica, però, com que bona part dels valors econòmics bastits damunt del vi i dels seus derivats durant el set-cents continuaren en el primer terç del segle XIX, els Simó realitzaren llavors el que no havien fet cinquanta anys abans dedicant a vinya, en detriment del bosc i del past, la major

part de les seves terres¹³. Així, en la recanació de l'any 1846, en la qual encara hi ha 12 jornals de vinya noval, la vinya és el conreu rei

Quadre n.º 3 Tipus de terra	Terres dels Simó al terme de Porrera l'any 1846	
	jornals	dècimes de jornal
vinya de 3. ^a	70	
vinya de 4. ^a	31	
vinya de 4. ^a de 9 anys	9	
vinya de 4. ^a de 3 anys	7	
vinya de 5. ^a	18	
avellaners de 3. ^a	3	6
avellaners de 4. ^a	1	2
figueres de 4. ^a	1	
figueres de 5. ^a		1
moreres		5
ametllers de 4. ^a	1	1
oliveres de 5. ^a		2
horta de 4. ^a		5
terra campa	1	5
garriga	8	4
rocall	28	
bosc	6	
	187	1

a la hisenda de la família ja que n'ocupa el 72,4 per cent, mentre el bosc ha quedat reduït a 6 jornals i la pastura ha desaparegut, però aquest percentatge no clarifica prou la situació car, si del total dels jornals traiem els 42 jornals integrats pels erms i el bosc, ens quedaran 145 jornals conreats, la part efectiva de la propietat, dels quals 135 estan plantats de vinya; és a dir que el 93,10 per cent de la terra treballada del Mas d'En Simó està ocupada per la vinya, amb la qual cosa és fàcil advertir que si d'ençà de la Reconquesta la ramaderia havia estat la primera i principal riquesa de la família, ara, al segle XIX, ho és el vi.

Els Simó menaren directament les seves terres fins Francesc

13. La rompuda del bosc i plantació de vinya fou realitzada en dues etapes. La primera començà l'any 1792 i acabà amb el segle; en ella, i gràcies a la concessió de les terres durant nou anys, foren rompudes les situades entre l'era del Mas i l'Aubaga. Per la segona, iniciada l'any 1828, es plantà de vinya la Foresa.

Simó i Ardèvol, meitat del segle XVIII, el qual en traslladar la seva residència a Porrera, installà masovers a la masia. Aquest règim congluè, l'any 1795, en heretar el patrimoni Francesc Simó i Aragonès, puix es féu càrrec personal de la hisenda, tot i deixant al mas jornalers, fins l'any 1824 en què, obligat per les circumstàncies polítiques a deixar Porrera, no trobà millor sortida per a les seves finques que la d'instalar-hi de nou masovers. Aquest sistema durà fins 1851 en què Baltasar Simó no renovà el contracte al masover i prengué la direcció de la hisenda.

RESULTATS DE L'EXPLOTACIÓ DE LES TERRES DELS SIMÓ

Entre els folis del llibre dels Simó hem trobat anotacions referents al rendiment de les finques familiars de l'any 1824 fins 1884, les quals, ordenades, resulten d'aquesta manera:

Quadre n.º 4	Seda	Blat o segol	Faves	Ordi	Fesols	Si-grons	Ave-llanes	Amet-llies	Nous	Figues	Verema	Olives	Pata-tes	Vímets	Pesols
Mesures	Lliu-res	Q U A R T E R E S							Arroves	Quar-teres	Arroves	Quar-teres			
1824	10	10		10			3	27			10835				
1825	20	10			6	3	28	24		88	16499				
1826		10		6	13	2	12	30			15407		16		
1827											18470				
1828	16						6	13			13726				
1829		17			20	1		42			10000				
1830											13750				
1831															
1832											18001				
1833	22	3	22				23				12222				
1834											17792				
1835											12191				
1836											10669				
1837	13	18		15			18	6			12730				
1838				5			14	14			12979				
1839		21									16659				
1840											10814				
1841	43	5			20		44	36			17505		123		
1842	2	10		30	10						10536		150		
1843											15813				
1844											12937				
1845											13560				
1846											8348				
1847	16	10		1	11	2	53	9		150	16137	14	310		

Quadre n.º 4	Seda	Blat o segol	Faves	Ordi	Fesols	Si-grons	Ave-llanes	Amet-les	Nous	Figues	Verema	Olives	Pata-tes	Vímets	Pesols
Mesures	Lliu-res	Q U A R T E R E S								Arroves		Quar-teres	Arroves		Quar-teres
1848	24	11	40		2	1	12	41	1	120	17082	11	350		
1849	10	10	10		3	2	41		1	100	10666	11	260		
1850	6	10	24		7	6	40	28	6	120	12291	14	120		
1851											15024				
1852	14	17	4	2	14	5	61	53	4	240	15432	13	400		
1853	7	15		7	8	2	16	18	4	270	12568	21	700	29	
1854	4	16	13	7	24	4	124	51	3	270	7546	10	450	29	
1855	6	16	2	2		2	23	9	5	60	11154	10	400	22	
1856	11	14	1	17	6	2	47	23	3	100	11485	12	600	18	2
1857	26	12	5	2	35	2	55	40	10	200	6785	24	800	12	3
1858	29	7	4	4			54	31	10	350	13866	12	324	20	
1860	9	13	1	10	2		82	29	10	500	11944	24	600	18	
1861	2	10	4	8	10	1	48	48	8	300	19013	12	500	12	
1862	0	14	3	0	10	1	73	27	9	300	9498	31	400	12	
1863		14	4	4	6	1	57	56	10	400	16490	36	450	12	
1864	0,5	14	2		6	0,5	80	56	11	500	18881	31	400	10	
1865	0,5	10,5	1		14	0,5	27	32	2	350	19181	20	300	10	
1866	0	6	1,5	7	0,5	0,5	64	14	12	250	17854	21	250	10	
1867	0	10	1	0	4	0,5	46	2	10	600	10190	21	300	10	
1868	4		1,5	10	10	5	100	106	14	600	13500	66,5	300	12	
1869	0	0	3	4	4	3	79	1	12	600	18628	31	300	16	
1870	5	0	3	23	10		43	73	14	600	19935	32	150	14	
1871					6	1	85	120	10	500		45	400	24	
1872							85								
1873															
1874											17850				
1875															
1876	0	0	0	7	0	0	59	17	5	512	3597	52	300	10	
1877	0	0	0	13	0	0	54	14	7	749	19745	64	220	15	
1878	0	0	0	0	5	0	73	11	3	600	12353	36	415	9	
1879	0	0	0	8	0	0	82	42	12	350	13475	42	262	12	
1880	0	0	9	11	9	2	57	153	5	600	11352	42	115	24	
1881	0	9	0	0	2	0	46	54	8	550	13904	79	152	14	
1882	0	0	0	6	0	0	63	7	3	450	12133	54	312	11	
1883	0	0	0	0	0	0	69	29	6	350	12089	69	210	7	
1884	0	14	0	15	7	5	73	86	11	200	14850	58	503	16	
1885	0	0	0	0	0	0	59	62	5	450	11077	80	182	13	
1886	0	0	0	18	6	0	56	37	13	525	11154	49	160	10	
1887	0	0	0	0	0	1	57	6	5	480	11968	58	70	15	
1888	0	0	0	17	1		79	80	10	25	16152		40		

Del quadre precedent criden l'atenció les llacunes —n'hi ha els anys 1827, 1830-32, 1834-36, 1840, 1843-46, 1851 i 1872-75—, les causes de les quals podem explicar en part. La de l'any 1827, per exemple, pot tenir l'origen en el fet que la família Simó, que era de tarannà liberal, estigué refugiada, en aquell any, a Reus per raó dels Malcontents¹⁴; en quant a la manca d'anotacions corresponents als anys 1830 a 1832, cal dir que molt possiblement es deu al fet que Baltasar Simó, que era qui tenia la cura d'anar prenent nota del que passava als Simó, fou desterrat, l'any 1830, pel capità general de Catalunya, que aleshores era Carles d'Espaèa, a Besalú on residí fins que l'amnistia de 15 d'octubre de 1832 li permeté retornar a Porrera¹⁵; pel que fa als anys 1834 a 1836, 1839 i 1840, la causa resideix en els fets d'haver-se expatriat la major part dels Simó a Reus per por als carlins, de quedar la hisenda sota la vigilància de l'hereu Francesc, prou ocupat en empreses bèl·liques¹⁶, i que Baltasar s'havia establert, com advocat, a Falset; respecte a la resta de les llacunes no hem pogut esbrinar-ne els motius.

El vi

De l'any 1824 fins l'any 1888 tenim, amb la sola excepció de cinc anys, els totals en arroves de la verema recollida a les terres dels Simó la qual, expressada en quinquennis, dóna el següent resultat:

Quadre n.º 5	Quantitats per quinquennis de la verema
quinquennis	arroves
1824	10835
1825-1829:	74102
1830-1834:	61765 (hi manca l'any 1831)
1835-1839:	65232
1840-1844:	67605
1845-1849:	65793
1850-1854:	62861
1855-1859:	55234
1860-1864:	87399
1865-1869:	79353

14. Fins i tot Francesc Simó i Aragonès, aleshores cap de casa, no trobant-se segur a Reus marxà a Barcelona on estigué fins la vinguda de Ferran VII a Taragona.

15. Aquesta amnistia també beneficià dos altres germans de Baltasar, Francesc i Josep, que estaven, respectivament, desterrat a França i empresonat a Barcelona.

16. Francesc Simó i Serres, hereu de la Casa i capità dels milicians de Porrera, morí el 8 de maig de 1836, a la Bisbal de Falset lluitant contra els carlins.

Quadre n.º 5	Quantitats per quinquennis de la verema
quinquennis	arroves
1870-1874:	37785 (hi manquen els anys 1871, 1872 i 1873)
1875-1879:	49170 (hi manca l'any 1875)
1880-1884:	64328
1885-1888:	50351
	831813

La mitjana de la verema és de 13863 arroves, xifra que, comparada amb les del quadre núm. 4, ens permet advertir que, dels seixanta anys anotats, trenta-tres collites foren inferiors a dita mitjana i vint-i-set la superaren. Especialment bones resultaren les dels anys 1827, 1832, 1834, 1861, 1864, 1865, 1869 i 1877.

Naturalment, no tots els jornals plantats de vinya donaven el mateix rendiment; aquest variava d'una peça de terra a l'altra, encara que les de major producció eren les de la Foresa.

Quadre n.º 6	Rendiment de la vinya segons les peces de terra ¹⁷	
finca	nom de la peça	arroves per jornal
La Masia	tros del Menescal	55
»	rodalies de la Masia fins la Foresa	45
»	Llemenosa	61
»	tros del Pou del Mas	90
»	Rocals	77
»	Pare Didot	77
La Solana	davant la Solana	84
»	resta de la Solana	78
Terme d'Alforja		50
La Foresa	Foresa d'a baix	100
»	Foresa del Joanet del Pou	95
»	artiga del marquetó	120
»	artiga del Sucó	90
»	artiga del Manco	90
»	artiga 1. ^a del Josep de la Roca	120
»	artiga 2. ^a del Josep de la Roca	90
»	artiga del Riberenc	84

En el foli 335 del llibre es diu que de cada 20 arroves de verema de les terres dels Simó sortia, per terme mitjà, una càrrega de vi.

17. El tant per jornal el traïem de la dècada 1841-1850.

En conseqüència, i segons la mitja de la verema, produïen 693 càrregues de vi.

Pel que fa a la rendabilitat de la collita, ens resulta difícil d'establir, i això malgrat posseir els preus de la verema al mercat de Porrera —els havem de l'any 1845 fins l'any 1870— i els totals de les collites, donat que no tenim especificada la quantitat que correspon a cada classe de verema. Aquesta circumstància, amb tot, no té

Quadre n.º 7 Preus de la verema en el mercat de Porrera (arrova)

anys	superior		mitjana		inferior	
	rs.	mrs.	rs.	mrs.	rs.	mrs.
1845	2	20	2	4	2	
1846	2	12	2		1	30
1847	2	12	2		1	30
1848	1	14		32		28
1849	1	10	1	6		32
1850	2	4	1	26	1	6
1851	2		1	30	1	14
1852	2	12	1	4	1	4
1853	5		4		3	
1854	8		6		3	
1855	8		4		2	17
1856	8	16	6		3	
1857	11		8		2	
1858	8		6		2	
1859	7		5		2	16
1860	6		5		2	
1861	6		5		2	
1862	6		5		2	
1863	6		5		2	
1864	4		3		2	16
1865	4		3		2	
1866	4		3		2	
1867	5		4		3	
1868	4		3		2	
1869	4		3		2	
1870	3	17	3		3	

massa importància, car la collita no era venuda sota la condició de verema ans transformada en vi. Als anys vint del segle dinou, en una

època d'explotació directa i en la qual a la vinya encara li mancaven bastants jornals, la collita del vi ja proporcionava als Simó més de 3000 lliures ¹⁸.

Les avellanes

L'any 1833 a les terres dels Simó si havia 961 avellaners. Entre aquell any i 1855 se'n plantaren uns altres 893 el que fa, per a 1855, un total de 1854 arbres d'aquesta espècie.

De la collita d'avellanes tenim els totals força complets i també el preu del mercat de Porrera al qual, suposem, foren venudes. De la combinació de l'un i l'altre resulta:

Quadre n.º 8	Valor de les collites d'avellanes		
	anys	preu en rals	
		quarteres	de la quartera
1847	53	56	2968
1848	12	60	720
1849	41	60	2460
1850	40	54	2160
1852	61	60	3660
1853	16	100	1600
1854	124	60	7440
1855	23	80	1840
1856	47	76	3572
1857	55	96	5280
1858	54	64	3456
1859	82	51	4182
1860	30	80	2400
1861	48	70	3360
1862	73	68	4964
1863	57	76	4332
1864	80	68	5440
1865	27	70	1890
1866	64	60	3840
1867	46	72	3312
1868	100	64	6400
1869	79	60	4740
1870	43	68	2924

18. Foli 419.

Essent el valor mitjà de la collita d'avellanès el de 3606 rals 2 maravedissos.

Les ametlles

Presenten el mateix problema que la verema ja que també aci tenim un sol total per a les collites i dos tipus de preus, segons que les ametlles siguin de la classe llei, també dita esperança, o de la comuna.

En conjunt, a les terres dels Simó hi havia 811 ametllers dels quals 464 ja estaven plantats l'any 1833 i la resta ho foren entre aquell any i el de 1855. Malgrat que sabem que eren abundants els ametllers de la classe esperança, resulta impossible establir el benefici exacte de la collita el qual, per defecte, el podem obtenir emprant el preu de la classe comuna.

Quadre n.º 9 Preu en rals de les ametlles (quarteres)

any	esperança	comuna	any	esperança	comuna
1845	36	24	1858	48	36
1846	40	28	1859	48	34
1847	32	24	1860	72	56
1848	32	24	1861	48	32
1849	42	26	1862	44	32
1850	44	28	1863	40	32
1851	48	32	1864	40	32
1852	52	36	1865	60	40
1853	54	38	1866	56	44
1854	52	38	1867	64	44
1855	56	44	1868	48	32
1856	64	52	1869	60	—
1857	72	60	1870	48	32

Les figues

Eren utilitzades com aliment dels muls.

L'any 1855 les terres dels Simó contenien 626 figueres de les quals 207 havien estat plantades a partir de l'any 1833.

Una part de la collita, unes 150 arroves l'any, era consumida pels propis animals i la resta venuda; alguns anys resultava insuficient i llavors se n'havien de comprar, però des de 1857, en què les figueres joves estan a ple rendiment, ja no hi ha dèficit, ans, per contra, els beneficis giren entorn dels 1500 rals.

Quadre n.º 10 any	collita	Les collites de figues en arroves i rals				
		dèficit	superàvit	preu	compra	venda
1847	150			5		
1848	120	30		5	150	
1849	100	50		5	250	
1850	120	30		5	150	
1852	250		90	5		450
1853	270		120	6		720
1854	270		120	8		960
1855	60	90		8	720	
1856	100	50		9	450	
1857	200		50	9		450
1858	350		200	5		1000
1859	500		350	6		2100
1860	300		150	5		750
1861	300		150	6		900
1862	300		150	7		1050
1863	400		250	6		1500
1864	500		350	6		2100
1865	350		200	6		1200
1866	250		100	5		500
1867	600		450	5		2250
1868	600		450	6		2700
1869	600		450	6		2700

Patates

La collita de patates¹⁹, entre els anys 1847 i 1870, produí als Simó, a preus que oscil·laren entre els 2 i els 6 rals, 25245 rals 10 maravedissos amb una mitjana de 1147 rals 17 maravedissos.

Altres collites

A les terres dels Simó, a més dels productes fins ara esmentats, se'n collien d'altres: grans, olives, llegums, etc., la importància econòmica dels quals ens és difícil de precisar donat que no posseïm els corresponents preus, però que sens dubte devien representar diversos milers de rals²⁰

19. Vegeu quadre núm. 4.

RENTABILITAT DE LA HISENDA DEL MAS D'EN SIMÓ ²¹

En qualsevol explotació agrària hi ha despeses, i, si la hisenda és de l'extensió de la dels Simó, aquestes, indubtablement, seran crescudes.

Per sort el *Libro* és molt explícit respecte dels jornals invertits durant els cinc primers anys de la dècada dels cinquanta, en els quals els salaris es mantingueren invariables:

feina	Jornals invertits, mitja anyal		
	jornals	preu en rs.	totals
podar	383	5	1915
roturar	186	5	930
cavar	1282	5	6410
seguir	212	4	848
marginar	201	4	804
verema, homes	82	4	328
verema, dones	468	3	1404
llaurar, una junta	27	20	540
recollir avellanes, dones	48	1 - 20	76 - 8
			13255 - 8

Segons el quadre antecedent, els jornals invertits pels Simó, concretament Baltasar Simó, en el conreu de les seves terres els representava a l'any una suma de 13255 rals la qual podem arrodonir puix que normalment l'amo solia aportar el vi de les menjades.

A les impenses d'explotació i recollecció cal afegir els ports del transport del vi als mercats veïns a Porrera ²² i l'alimentació dels dos muls que en aquells anys posseïa la casa ²³; les quals podem calcular en unos 5000 rals.

Al capítol de despeses també cal incloure les contribucions. No disposem de les dels Simó, però, per contra, havem les de tota la vila de Porrera; si tenim en compte que els Simó eren els propietaris de la vint-i-cinquena part del terme no resulta atrevit carregar damunt d'ells

20. Els resultats d'aquestes collites diverses el podeu trobar al quadre núm. 4.

21. Ens és impossible establir de forma exacta les rendes dels Simó donat que no disposem dels seus llibres de comptes i que la font que utilitzem no és econòmica sinó històrica. Amb tot, ens hi atansarem i per a fer-ho emprarem la tercera etapa d'explotació de la hisenda, la començada l'any 1851, que, com ja hem dit, estigué a cura del propietari i en la qual tant els ingressos com les despeses foren solament seus.

22. Per portar una càrrega de vi a Reus, 12 rals; per portar una càrrega de vi a les Borjes del Camp, 10 rals; per portar una càrrega de vi a Riudecols, 6 rals.

23. Palla, 280 arroves; garrofes, 80 arroves; figues, 150 arroves; patates, 300 arroves; segó, 20 quarteres; ordi, 4 quarteres.

la mateixa proporció de contribució²⁴ amb la qual cosa tindrem uns altres 4000 rals que, sumats als 19000 d'abans, fan un total de 23000 rals els quals, més o menys, els eren precisos per dur endavant la hisenda.

Fins ací les sortides. Veiem ara les entrades. Pel que fa al vi hem vista que la mitjana era de 13863 arroves de verema les quals²⁵ equivalen a 693 càrregues de vi. Als anys en què ens estem basant, els Simó venien les seves càrregues a uns 60 rals²⁶, la qual cosa fa 41580 rals. Per altra part hem establert el valor mitjà de la collita d'avellanets en 3606 rals 2 maravedisos, la de les patates en 1147 rals 17 maravedissos, la de les figues —descomptades les de l'alimentació dels muls— en 1400 rals i molt bé podem atribuir 1500 rals a les ametlles i un parell de milers —crec contar-ho baix—, a les altres collites. Conseqüentment la producció de les terres dels Simó podia girar a l'any entorn dels 51000 rals.

La diferència entre les dues mitjanes és, doncs, de 28000 rals quantitat més que suficient per considerar a Baltasar Simó un home ric, ja que aquesta xifra és vint vegades la que podia guanyar un jornalero en un any i això comptant que pogués treballar 270 dies i a 5 rals²⁷.

Un altre aspecte que pot ajudar-nos a considerar la rendibilitat de la hisenda dels Simó són les despeses extraordinàries²⁸ realitzades pel cap de casa entre 1847 i 1869 i que, al *Libro*, estan relacionades amb tota cura. La suma total dóna, per aquells vint-i-tres anys, una quantitat de 391681 rals, equivalents a una mitja anyal de 17029 rals 20 maravedisos.

CONCLUSIÓ

Fins el segle XIX el rendiment del domini immemorial i camperol del Mas d'En Simó degué ser més suficient que abundant, ja que tenia la major part de la seva superfície ocupada pel bosc.

24. En contribucions i repartiments antics la part assignada als Simó oscil·la sempre entre un vintè i un trentè dels totals de Porrera.

25. Segons la proposició de 20 arroves de verema = 1 càrrega de vi.

26. Es la mitjana de les vendes efectuades pels Simó, la qual, a més, coincideix, segons el *Boletín Oficial de la Provincia*, amb el preu del mercat de Reus. Cal dir, però, que l'any 1855 vengueren 10 càrregues de vi a 160 rals la unitat.

27. A Porrera els dies de l'any d'un jornalero eren calculats d'aquesta manera: dies de festa, 71; dies de mal temps, 24; dies hàbils per a treballar, 270.

28. Entenem per despeses extraordinàries les que no entren en el pressupost ordinari. Per exemple, funerals, enterraments, noces, viatges, millores en les propietats, etc.

Contra el que cal pensar de terres situades al Priorat, la rompuda del bosc i la viticultura intensiva aparegueren molt tard a les terres del Mas. La causa pot trobar-se en el desig del propietari d'aleshores, Francesc Simó i Ardèvol, de mantenir la major part de la seva hisenda tal com la va heretar dels seus avantpassats, car als pocs mesos de la seva mort, l'any 1792, el seu fill i successor, Francesc Simó i Aragonès, emprengué la rompuda de la garriga i dels boscos de les terres que acabava d'heretar i la seva plantació de vinya, mercès a concessions per terminis de deu anys a diversos subjectes, tasca que no finalitzà fins l'any 1840²⁹. Restà llavors el 93,10 per cent de les terres conreades del Mas cobertes de vinya³⁰.

SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ

29. El 21 de novembre de 1840 Francesc Simó atorgà a Josep Asench la darre-
ra concessió de terres —6 jornals de la Foresa— per tal de rompre el bosc i plantar
vinya.

30. Tinguem en compte que l'any 1900 la vinya representava, al terme de
Porrera, el 93,60 per cent dels cultius.

